

میرزا کوچک خان در آینه برخی اشعار و ضرب‌المثل‌های گیلکی

موزر دَوَسته دانه میرزا مردِ میدان بو
نه من، نه تو که آمی خانه سبزه میدان بو
کسی که اسلحه موزر به کمر بسته است می‌فهمد که میرزا مرد میدان بود
من و تو نمی‌فهمیم چرا که خانه‌مان در سبزه میدان^۱ بود (در رفاه و آسایش بودیم)

نیشه می‌داغَ مَنستان سفیدرودا خاطر
که لاله لاله اونِ خونِ دیل خروشان بو
داغی شبیه داغ من از یاد سپیدرود نمی‌رود
که گویی خون دلش لاله لاله در جوش و خروش بود

اویه که پَر فوکونه واشکِ هراس، کُوتر
جوخوفته کو سرِ کبکانه ره خروس خون بو
آنجا که کبوتر از ترس پر میریزد
برای کبک‌های مخفی شده در بالای کوه، خروسخوان بود

پائیز که ناجیه رختا درختِ تن داشتی
آ باغِ رِ اونِ سایه آتش واگردان بو
پاییز که آرزوی پوشیدن لباس را داشت
سایه او (میرزا کوچک خان) برای این باغ جایگزین مناسبی بود

پرنده بو که بهارا آرا اورا بوردی
ایوار به کوی کمندان، ایوار به گیلان بو
او مانند پرنده‌ای بود که بهار را این طرف و آن طرف می‌برد
یک بار به کوه کمندان و یک بار به گیلان

هوجور که باد بزنه خیزرانِ مُردابا
همیشه خواب اونه شین جنگلِ پریشان بو
همانطور که باد به خیزرانِ مرداب میوزد (و آن را حرکت می‌دهد)
همیشه خواب او برای جنگلِ پریشان بود

ورای دانه نو بو، تا خو را به داما کشه
آنر تُرنگِ شکاربان هه خلق ایمان بو
به دنبال دانه نبود تا خودش را اسیر کند
شکاربان قرقاول نر، ایمان مردم بود
(منظور از قرقاول نر، میرزا کوچک خان است)

به دنیا زنده نانستی، نه شیخا، نه شایا
خو آسمانِ ستاره، خو سفره رِ نان بو
در دنیا نه به شیخ و نه به شاه، اهمیت نمی‌داد
ستاره آسمان خودش و نان سفره خودش بود

نفس دایی آهوا رِ، نفس نفس گوفتی
گیلانِ حافظِ جان، همت جوانان بو
به این هوا نفسی دوباره می‌داد و نفس زنان می‌گفت
همت و اراده‌ی جوانان حافظ جان گیلان خواهد بود

چره گی میرزای خان، خان اونه کوچیکا کونه
اونی که رعیتِ خونِ بوخوردبو، خان بو
چرا میرزا را خان خطاب می‌کنی، خان اون رو کوچیک می‌کنه
آن کسی که خون رعیت رو خورد، خان بود

ورق ورق تره تاریخِ دهه ایشتاو
گیلانِ مشتگی الان، میخانه آبدان بو
برگ به برگ از تاریخ به تو ندا می‌دهد
مرام و مردانگی گیلان الان در خانه‌ام بود

به خون بینیشته غروب دم ایتا زمستان روز
گیلانِ خلقِ ستاره میکاس چومان بو
در غروب یک روز زمستانی به خون نشسته
ستاره مردم گیلان، چشم آبی من بود

چره گولاز نوکونه شاعرانِ جی شیون
تی وصفِ حالِ رِ وختی قلم به فرمان بو
چرا شیون (تخلص شاعر) در میان شاعرانِ عراق نمی‌کند
وقتی هنگام وصف حال تو قلم به فرمانم بود

موزر دَوسته دانه میرزا مردِ میدان بو
نه من، نه تو که اُمی خانه سبزِ میدان بو
کسی که اسلحه موزر به کمر بسته است می‌فهمد که میرزا مرد میدان بود
من و تو نمی‌فهمیم چرا که خانه‌مان در سبزه میدان بود (در رفاه و آسایش بودیم!)

«شیون فومنی»

جان جاناناجقدر جنگلا خوسی، ملت واسی خستا نبوسی، می

ترا گوما میرزا کوچیک خانا

خوابی، خسته نشدی، جان جانانمچقدر در جنگل برای مردم می

با توام ای میرزا کوچک خان

دیل آویزاناخدا دانه که من نتانم خفتن از ترس دشمن، می

ترا گوما میرزا کوچیک خانا

توانم از ترس دشمن بخوابم، دلم آویزان استداند که من نمی خدا می

(کنایه از اینکه نگرانم)

با توام ای میرزا کوچک خان

چرا زودتر نایی، تندتر نایی تنها بنایی، گیلان ویرانا

ترا گوما میرزا کوچیک خانا

آیی، تنها گذاشتی گیلان ویران راآیی، تندتر نمی چرا زودتر نمی

با توام ای میرزا کوچک خان

اما رشت جغلان، ایسیم تی قربان

کنیم امی جانا، تی پا جیر قربانا

ترا گوما میرزا کوچیک خانا

روییمهای رشت، قربانت می ما بچه

کنیم جانمان را زیر پایت قربانی می

با توام ای میرزا کوچک خان

(ناشناس)

برخی ضرب‌المثل‌های مرتبط با نهضت جنگل در فرهنگ گیلکی

❖ جنگل شوئون دیل شیر خوییه. تو نداری

جنگل رفتن دل شیر می‌خواهد که تو نداری

(درموقعی که گوینده امر مد نظر مخاطب خود را خطیر می‌داند و او را فاقد جرأت و

شهامت کافی برای انجام آن)

❖ میرزا سبز سرو، سرخ زبان داشتی

میرزا سر سبز و زبان سرخ داشت

(اشاره به کسی که اندیشه‌های متعالی و زبانی صریح و تند و تیز دارد و به این واسطه

در معرض خطر قرار می‌گیرد)

❖ میرزا میرزا گوفتن امره، مردوم جیب بکنده

با میرزا میرزا گوفتن جیب مردم را خالی کرد

(اشاره به کسانی که با سوءاستفاده از اسم یک فرد موجه، دیگران را فریب داده و

منافع خودشان را تأمین می‌کنند.)

❖ میرزا جنگل بخت تا شهره آباد کونی

میرزا در جنگل خوابید تا شهر را آباد کند.

(اشاره به اینکه برای انجام یک هدف و آرمان بلند، باید سختی‌های زیادی را تحمل

کرد و از راحتی‌ها گذشت)

✓ مثل‌ها برگرفته از کانال تلگرام فرهنگستان زبان گلکی/گیلکی

@academygilegab